

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

Предметна (циклова) комісія викладачів суспільних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступниця директора з навчальної роботи
Олена МІШКУЛИНЕЦЬ

«23» серпня 2025 року

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ОК 1 Історія України та її державності

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань A Освіта

Спеціальність A2 Дошкільна освіта

(шифр і назва спеціальності)

Відділення дошкільне

(назва відділення)

2025-2026 н. р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Відокремлений структурний підрозділ «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Навчальна програма з дисципліни «Історія України та її державності» для здобувачів освіти

з галузі знань A Освіта

за спеціальністю A2 дошкільна освіта

освітньо-професійний ступінь - фаховий молодший бакалавр

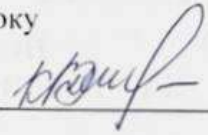
Розробники (укладачі) програми:

Іван КУШНІР, канд. пед. наук, доцент, викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Віта КОТУБЕЙ, доктор філософії, викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Програму схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів суспільних дисциплін

Протокол №1 від «25» серпня 2025 року

Голова предметної (циклової) комісії Віта КОТУБЕЙ

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження методичною радою Відокремленого структурного підрозділу «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Протокол № 1 від «25» серпня 2025 року

Голова Тетяна ІСАК

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Історія України та її державності» є нормативною з циклу гуманітарних дисциплін для підготовки фахового молодшого бакалавра, розроблена на основі навчальної програми для вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації та відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698. Її засвоєння передбачає осмислення майбутніми педагогами основних етапів історії України, набуття навичок роботи з першоджерелами та критичного осмислення документів.

Особливістю курсу «Історії України та її державності» є послідовне вивчення етнічного, державно – політичного, соціально – економічного, духовного та культурного розвитку українського народу у контексті світової історії з урахуванням дисциплін суспільно – історичного, політичного, філософського та культурного профілів.

Мета курсу полягає у розвитку національної самосвідомості майбутніх педагогів та виховання їх патріотичних, морально-етичних переконань, причетності до тисячолітньої історії українського народу; прищепленні студентам навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку; навчанні практичним навичкам роботи з історичними джерелами і науковою літературою; виробленні умінь застосовувати набуті знання з історії у повсякденній діяльності, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій.

Предметом курсу є закономірності суспільного розвитку, роль об'єктивного і суб'єктивного факторів в історії суспільного прогресу; різнобічні характеристики визначних історичних осіб, внутрішні мотиви їх конкретних дій та об'єктивні наслідки таких дій.

Структура та зміст дисципліни й передбачені програмою методи її вивчення дають студенту можливість засвоїти необхідний обсяг науково-теоретичних знань, які сприятимуть формуванню цілісного сприйняття процесу функціонування українського суспільства на різних етапах його розвитку, набуті норм свідомої суспільно-політичної поведінки, усвідомити своє місце в навколишньому світі та відчутти значення своєї майбутньої професії й можливі шляхи для її вдосконалення.

У свою чергу дисципліна «Історія України та її державності» закладає ґрунт для вивчення студентами інших дисциплін (основи правознавства, соціологія, філософії, культурології) професійної та практичної підготовки фахівця.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Історія України та її державності» студенти оволодіють компетентностями, визначеними освітньою програмою, а саме:

Спеціальність А2 Дошкільна освіта

Інтегральна компетентність:

ІК 1. Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності:

ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК9 Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів).

Програмні результати навчання:

РН17 Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти

РН20 Формувати національно-патріотичні почуття у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, а також ціннісне ставлення до культурних надбань українського народу, повагу до представників різних національностей і культур.

Програма курсу розрахована на 90 години. З них 28 години – лекційних та 20 годин семінарських, 42 годин – самостійна робота. Форма контролю – модульний контроль, залік (V- семестр).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Вступ

Предмет і завдання курсу «Історія України та її державності», його місце у системі підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації. Зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.

Тема 1: Перші форми державності на території України у стародавню добу.

Найдавніші люди на землях України. Соціальна організація населення кам'яної епохи. Пам'ятки трипільської культури. Бронзовий вік. Залізний вік в історії України. Кіммерійці, скіфи, сармати, готи, гуни, хозари, половці та інші кочові народи на території України. Антична колонізація Північного Причорномор'я.

Тема 2: Ранньофеодальна держава – Київська Русь (IX-XIII ст.)

Галицько-Волинська держава.

Передумови утворення ранньофеодальної держави Київська Русь. Основні фактори політичного, військового, соціокультурного впливів на Київську Русь та Галицько-Волинське князівство. Перші київські князі та їх внутрішня і зовнішня політика. Християнізація Русі та її наслідки. Реформаторська діяльність князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Місце Київської Русі у вітчизняній та світовій історії. Київська Русь та Галицько-Волинське князівство в системі міжнародних відносин (IX-XIII ст.).

Тема 3: Українські землі у складі Литви та Польщі (друга пол. XIII-XVI ст.)

Місце українських земель у системі міжнародних відносин з Литвою, Польщею, Угорщиною, Оттоманською імперією, Московським князівством. Утворення Литовської держави - феодальної поліетнічної держави з елементами федеративного устрою. Причини швидкого підпорядкування Литвою руських земель. Особливий статус руських земель у складі Великого князівства Литовського. Наступ на українські землі Польщі. Особливості української культури XIV - першої половини XVII ст. Кревська та Люблінська унії.

Тема 4: Українське козацтво, його роль у процесах державотворення (XV-XVII ст.)

Зародження козацтва. Запорізька Січ - центр консолідації українських національних сил. Соціально-політична організація українського козацтва. Ставлення уряду Речі Посполитої до козаків. Реєстрового козацтво. Запорізька Січ на міжнародній арені. Значення козацтва, його оцінка в історіографії. Перші козацько-селянські повстання кінця XVI - початку XVII ст.

Тема 5: Державне відродження України. Національно-визвольна війна. Козацько-гетьманська держава (сер. XVII - кін. XVIII ст.)

Україна у складі Речі Посполитої напередодні Української Національно-визвольної війни. Хронологічні рамки та основні етапи визвольної війни, їх

загальна характеристика та оцінки в історичній науці. Богдан Хмельницький. Політична історія України періоду "Руїни". Альтернативи історичного розвитку. Українські землі у польсько-московських війнах. "Вічний мир" між Москвою та Варшавою. Його наслідки для України. Підпорядкування Київської православної митрополії Московському патріархатові. Еволюція політико-правового статусу Гетьманщини. Шведсько-український союз 1708 р. Перша українська політична еміграція. Конституція Пилипа Орлика.

Тема 6: Ліквідація козацької державності.

Російська імперська політика в Україні. Скасування Катериною II гетьманщини та козацького соціально-політичного устрою. Ліквідація Запорізької Січі і подальша доля українського козацтва. Польське панування на західноукраїнських землях. Гайдамацькі повстання. Рух опришків. Поділ Речі Посполитої початок нової фази в історії України. Уніфікація адміністративно-територіального поділу українських земель у складі Російської імперії. Культурний злет України у XVIII ст. Григорій Сковорода.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 7: Україна у складі Російської та Австрійської імперій (кін. XVIII - поч. XX ст.)

Новий адміністративно-територіальний поділ України. Українське національне відродження XIX ст. в європейському контексті. Причини піднесення національних процесів в Україні. Проблема національної ідентичності та розв'язання її українською інтелігенцією: вивчення національної історії, фольклорно-етнографічні студії, розвиток української мови та літератури. Співвідношення загальноросійських та українських політичних чинників у суспільно-політичному процесі. Кирило-Мефодіївське братство: теоретичне обґрунтування української ідеї. Перша українська програма нового часу. Феномен Тараса Шевченка в історії українства і світовій цивілізації. Просвітницька робота української інтелігенції.

Тема 8: Національно-визвольний рух в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.

Громадівський рух. "Київський телеграф". Українська ідея Михайло Драгоманова. "Громада". Початок національного відродження у Галичині. "Руська трійця". Революція 1848 р. та перші політичні рухи галицьких укрупінців. Русько-українська радикальна партія 1890 р. Спроби поєднання "соціального" та "національного" у програмних засадах галицьких політичних організацій. Зародження українського націоналізму. "Братство тарасівців". „Самостійна Україна" М.Міхновського.. Ідейно-політичні та організаційні засади українських політичних партій початку XX ст. Соціальні зміни, спричинені модернізацією економіки. Українська культура XIX початку XX ст.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.

Тема 9: Українська революція: доба Центральної Ради

Діяльність Української Центральної Ради. Генеральний секретаріат. Проголошення Української Народної Республіки. Українсько-більшовицька війна. Четвертий універсал Проголошення незалежності УНР. Українська

гетьманська держава. Основні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики уряду П. Скоропадського. Західноукраїнська Народна Республіка. Директорія УНР, її внутрішня та зовнішня політика. Причини поразки Директорії. Завершення нового поділу України. Ризький мирний договір (березень 1921 р.). Уроки і наслідки революції.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4.

Тема 10: Україна в умовах утвердження тоталітарного режиму: соціально – економічні та суспільно – політичні процеси. Західноукраїнські землі між двома Світовими війнами.

Тоталітаризм як світове явище. Структура тоталітарної влади в Радянській Україні. Репресивний характер комуністичного режиму в Україні. Соціально-економічні перетворення в УСРР в умовах "нової економічної політики". УСРР головний плацдарм форсованої індустріалізації. Колективізація українського села, методи її здійснення та соціально-економічні наслідки. Голодомор 1932-1933 рр. Культура в системі суспільних відносин 1920-30-х рр. Суть та наслідки політики українізації. Антирелігійна кампанія в Радянській Україні.

Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель. Колонізаційні аспекти політики Польщі Румунії Чехословаччини на українських землях. Виникнення та діяльність Організації українських націоналістів. Проблема автономії українських земель. Карпатська Україна та її історичне значення.

Тема 11: Західноукраїнські землі між двома Світовими війнами.

Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель. Колонізаційні аспекти політики Польщі Румунії Чехословаччини на українських землях. Українські громадсько-політичні та культурницькі організації. УНДО. Просвіта. Український інтегральний націоналізм. Виникнення та діяльність Організації українських націоналістів. Проблема автономії українських земель. Карпатська Україна та її історичне значення.

Тема 12: Україна напередодні та в роки Другої світової війни (1939-1945рр.). Рух Опору.

Міжнародне обговорення української проблеми напередодні Другої світової війни. Таємний протокол до Пакту про ненапад між СРСР і фашистською Німеччиною 23 серпня 1939 р. та доля західноукраїнських земель. Утвердження тоталітарного режиму на західноукраїнських землях. Напад Німеччини на СРСР. Проголошення Акта відновлення державності України 30 червня 1941 р. і його оцінка. Встановлення німецького "нового порядку" на території України, її розчленування. Українське питання на міжнародній арені. Демографічні втрати українського народу у роки Другої світової війни.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 5.

Тема 13: Суспільно-політичне життя України в 50-х–80-х рр. ХХ ст.

Україна в системі міжнародних відносин після Другої світової війни. Голод в Україні 1946-1947 рр. Суперечливий характер суспільно-політичного життя в Україні. Політична платформа і тактика боротьби ОУН-УПА в 1945-1953 рр. Депортація населення. Операція "Вісла". Ліквідація греко-католицької церкви. Хрущовська "відлига". Пошуки нових підходів до розв'язання проблем

суспільно-політичного життя. Пошуки шляхів удосконалення господарського управління промисловістю. Посилення кризових явищ в економіці у 1970-80-х рр. Зародження дисидентства. Придушення інакомислячих.

Особливості розвитку української культури у умовах радянської системи. Національний чинник у цивілізованому процесі кінця 1980-х початку .

Тема 14: Україна наприкінці ХХ – напочатку ХХІ ст.

Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.– закономірний етап утворення української державності. Прийняття Конституції 28 червня 1996р. Формування багатопартійної системи в Україні. Президентські вибори на Україні 2004 р. Відродження культурної спадщини українського народу. Мовна ситуація в Україні та державний статус української мови. Конфесійна ситуація у сучасній Україні. Міжнародна політика України. Проблема ядерного статусу України. Геополітичний вибір України: утвердження євроінтеграційного курсу. Початок війни РФ проти України: окупація, анексія Криму, збройна агресія на сході України. (АТО/ООС). Перебіг бойових дій. Широкомасштабне вторгнення російських військ на терени України: перебіг, результати.

3. Рекомендована література

Базова

1. Акт проголошення незалежності України: Постанови Верховної Ради України від 24 серпня 1991 р. // Рад. Україна. – 1991. – 31 серпня.
2. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – 3-тє вид., доп. – К.:Академвидав, 2006. – 688 с. (Альма-матер).
3. Батюк Т. Історія української державності: конспект лекцій./Т.Батюк, М. Галів, Г. та ін. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023. 168 с. [Електронне видання].
4. Горєлов М. Є. Держава і цивілізація в історії України : монографія / М. Є. Горєлов, О. П. Моця, О. О. Рафальський. - Київ : ЕКО-ПРОДАКШН, 2009. – 980 с.
5. Гусєв В. І. Історія України: навч. посіб. / В. І. Гусєв, Ю. О. Калінцев, С. В. Кульчицький – К.:Вища школа, 2003. – 431 с.
6. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. / Я.Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
7. Довідник з історії України. А-Я / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста; Ін-т істор. досліджень ЛНУім. І. Франка. – 2-ге вид., доопрац. і доп. – К.: Генеза, 2001. – 136 с.
8. Історія України : підручник / В. Баран, Л. Войтович Л, Я. Грицак та ін.; відп. ред. Ю. Сливка; керів. авт. кол. Ю. Зайцев. - Вид. 4-е. - Львів : Світ, 2003. – 520 с.; іл.
9. Історія України та її державності: навч. посіб. / Л. Є. Дещинський, І. О. Гаврилів, Р. Д. Зінкевич та ін.; за наук. ред. Л. Є. Дещинського. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. - Львів: Бескид Біт, 2005. – 368 с.
10. Історія державності та культури України: Методичні рекомендації для організації семінарських занять / укладачі: О. С. Кухарчук, В. В. Олійник – Мукачево: МДУ, 2018, 50 с. [Електронне видання].
11. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії / Г. Касьянов. – К.: Наш час, 2008. – 432 с.
12. Король В. Історія України: навч. посібник / В. Король. – 2-ге вид., доп. – К.: В.Ц.: «Академія», 2008. – 496 с. (Альма-матер)
13. Мороз В. Я. Україна у двадцятому столітті. Етап перший.1900-1920 рр. / В. Я. Мороз. – Львів: Ліга-Прес, 2005. – 656 с.
14. Панченко П. П. Історія України ХХ – початку ХХІ століття: навч. посіб. / П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка [та ін.]; за заг. ред. В. А. Смолія. – К.: Знання, 2004. – 582 с.
15. Пасічник М. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: навч. посіб. / М. Пасічник. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006. – 735 с.
16. Полянський О. Історія України : [навч. посіб. для семінарських занять для студ. Неісторичних спеціальностей ВНЗ] / Олег Полянський, Руслана Труба. – Л.: ЛДУФК, 2011. – 468 с.

17. Савченко Н. Історія України: модульний курс: навч. посіб. / Н. Савченко, М. Подольський – К., 2006. – 544 с.
18. Світлична В. Історія України: навч. посіб. / В. Світлична – 4-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.
19. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – 2-ге вид., перероблене та розшир. – К.: Критика, 2005. – 584 с.
20. Юрій М. Ф. Історія України : навч. посіб. / М. Ф. Юрій. - Київ : Кондор, 2004. – 252 с.

Допоміжна

1. Бондаренко С.В., Котубей В.Ф., Грицько В.В. Система охорони здоров'я у Галичині за часів Австро-Угорської імперії: істрико-правові аспекти заснування та організаційні умови. Науково-практичний журнал Медична освіта. 2022. Вип. 3(97). С.23-30.
2. Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення / ред. рада : О. Барабаш (голова), Я. Зайко (відп. ред.), І. Бойко та ін.; Асоц. нар. деп. України. Житомир «Рута», 2010. 868 с.
3. Іванченко Р. Історія без міфів: Бесіди з історії укр. державності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р. Іванченко. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: МАУП, 2006. – 624 с.
4. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / редкол. В.М.Литвин [та ін.]; ред. Л. О.Біда. – К.: Вища школа, 2002. – 430 с.
5. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів і матеріалів / за заг. ред. А.П. Коцура, Н.В. Терес. – Київ -Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. – 1100 с.
6. Історія української державності та культури. Словник основних понять: навч.-метод. посібник / уклад.: С.В. Литвинська, Н.О. Сенчило, Л.Г. Скуратівська, Т. М. Чухліб. К.: НАУ, 2021. 56 с.
7. Організація Українських націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / НАН України; Ін-т історії України; С.В. Кульчицький. – К.: Наукова думка, 2005. – 495 с.
8. Офіцинський, Р. А. Історія УПА. Харків: Орбіта, 2021. 127 с.
9. Петровський В.В. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі / В.В. Петровський, Л.О. Радченко, В.І. Семененко. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2007. – 592 с.
10. Пилипишин О.І., Котубей В.Ф. Наслідки українізації на теренах УРСР станом на 1930 р. (на архівних матеріалах польської республіки). Науковий фаховий журнал Вісник Черкаського університету. 2024. №2, С.86-90.
11. Пиріг Р.Я. Українська гетьманська держава 1918 року [Текст] : іст. нариси / Руслан Пиріг ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. - К. : Ін-т історії України НАН України, 2011. - 336 с.
12. Полянський О. Український рух Опору в 1921 – 1939рр. / О. Полянський. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 64 с.
12. Кудряченко А. І. Політична історія України ХХ століття: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. І. Кудряченко, Г. І. Калінічева, А. А. Костиря. – К.: МАУП, 2006. – 696 с.

13. Реєнт О. Усі гетьмани України: Легенди, міфи, біографії / О. Реєнт. – Х.: Фоліо, 2007. – 415 с. – (Історичне досє).
14. Реєнт О. Україна між світовими війнами (1914-1939). Події. Люди. Документи: Нариси історії: навч. посіб. / О. П. Реєнт, І. А. Коляда. – К: Школа, 2004. – 544 с.
15. Розсекречена пам'ять: Голодомор 1932–1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 604 с.
16. Рух Опору в Україні: 1960-1990. Енциклопедичний довідник / [передм. Осипа Зінкевича, Олеса Обертаса]. – К.: Смолоскип, 2010. – 804 с.
17. Шкільник, Михайло. Україна у боротьбі за державність в 1917-1921 рр.: спомини і роздуми / Михайло Шкільник ; упоряд., Владислав Верстюк. - Київ: Кліо, 2016. - 511 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Інститут історії Національної Академії наук України www.history.org.ua
2. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського www.nbuv.gov.ua
3. Український інститут національної пам'яті history.vn.gov.ua
4. Історія українського козацтва. www.cossackdom.com

4. Засоби діагностики успішності навчання: експрес контроль на лекціях, тестування, написання рефератів, опитування на практичних заняттях, підготовка проєктів, доповідей та виконання різнорівневих завдань при модульному контролі та контроль засвоєних знань під час заліку.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.